

rum testimonia dedi tom. 5. lib. 1. diff. 3. c. 6. testantur.

IX. Ratione ex principiis aduersariorum arcesita evincitur huiusmodi opinionis falsitas. Docent laudati Theologi omnes, unicam diei festi horam in conspectu totius diei parvam esse materiam; ita ut qui per integram horam (alii adunt dimidiam, & alteram integram alii) laboraret, non violaret graviter præceptum negans, & prohibens opera servilia. Ergo qui per quadrante circiter horæ audit Missam, longè minus implet præceptum adfirmans, & præcipiens cultum divinum. Igitur misso nunc præcepto ecclesiastico imponente onus Missæ audiendæ, spectandum est divinum mandatum, quod abrogatum non est per præceptum ecclesiasticum. Hoc divinum præceptum duplex est, negans, & adfirmans. Christiani qui laborant per unam integram horam, & juxta alios per duas, non violant divinum præceptum prohibens opera servilia. Quoniam una laboris hora parvitas materis est, & parum pro nihilo reputatur, inquit omnes citati Theologi. Ergo potiori jure non implet præceptum ut adfirmans, & præcipiens satisfactioem diei festi, qui per solum circiter quadrante Deo cultum offert, quia parum pro nihilo reputatur. Quid? Hora una erit parvitas materis respectu præcepti negantis; erit verò factis respectu præcepti adfirmantis? In genere mali una integra hora pro nihilo reputatur; & quarta pars horæ in genere boni totum diem sanctificabit?

X. Institutio fessorum eo spectat ut fideles Deo cultum offerant, & divina meditentur mysteria; ut propriam conscientiam à sordibus per hebdomadam contractis purgent; ut languores, & vulnera sanent; ut visitandis infirmis, pauperibusque juvenandis operam navent; ut corpus laborum cessatione recrent. Ita clamant Concilia, & Patres. Et miseri Christiani unico quadrante in audienda breviori Missa, quæ aliquando vix decem minuta perdurat, infumto, integram diem festum dilapidant modo in otio sordido, modo in tabernis, choreis, venationibus, spectaculis, & dissolutionibus. Quamobrem jure exclamat part. 2. tit. 9. §. 4. S. Archipræful Antoninus: *O miseranda cæcitas Christianorum! Quia plura peccata faciunt, & graviora diebus festivis. Alii diebus laborant, ut possint vivere; diebus festivis, quando laborare debent pro anima, & Deo vacare, implicent se in multis vitis. Sed liceat, & mihi exclamare: O miseranda illorum Parochorum, & Confessorum cæcitas qui ejusmodi profanatores ad sacramenta admittunt, qui desideres sunt, & occidantes in eorum instructione!*

XI. Causæ excusantes ab auditione Missæ sunt impotentia, damnum grave, ignorantia, consuetudo, charitas. Impotentia triplex. Spiritualis, dum quis est interdicitus, vel excommunicatus physica, si quis infirmitate, vel carere deinceps: moralis, ut est nimia distantia à loco ubi Missa celebratur: quæ distantia definitur nequit: nam respectu unius tria millia erit distantia sufficiens, secus respectu alterius. Quare spectandæ circumstantiæ sunt.

Damnium grave quod probabiliter imminet, ut contingere potest in custodiis arcium, ovium, armentorum, vinearum, & mercium. Si tamen plures sunt, & Missæ etiam plures, vires mutare debent, & successivè Missam audire. Ignorantia excusat, quando est invincibilis. Consuetudo, ut exculat, debet esse approbata, & rationalis. Alicubi viduæ ratione consuetudinis post mariti mortem excusantur ab audienda Missa. Verum an alicubi nunc vigeat talis consuetudo vix crediderim. Nam vix occurrit nunc viduæ, quæ merore, & tristitia afflictæ intra domum per plures dies sese continent. Charitas inservienti proximo justa esse causa potest Missæ omittendæ. Christiani astringuntur non ponere impedimenta Missæ audiendæ.

DISSERTATIO II.

De Jejunio.

CAPUT I.

Propositiones damnatae ab Alexandro VII.

I. **F**rangens jejunium Ecclesia, ad quod tenetur, non peccat mortaliter, nisi ex contentu, vel inobedientia hoc faciat, quia quia non vult se subiectu præcepto. Est 23.

II. **In die jejunii qui spiritus medicum quid commedit, est non alicui quantitate in fine comedit, non frangit jejunium.** Est 29.

III. **Omnes officiales qui in Republica corporaliter laborant, sunt excusati ab obligatione jejunii, nec debent se certificare, an labor sit compoſibilis cum jejunio.** Est 30.

IV. **Excusantur absolute à præcepto jejunii omnes illi qui iter agunt equitando, utcumque iter agant, etiam si iter necessarium non sit, & etiam si iter unius diei consistat.** Est 31.

V. **Non est evidens quod consuetudo non commendandi ova, & laticinia in Quadragesima obliget.** Est 32.

CAPUT II.

Propositiones laxæ Casuistarum.

I. **D**ormire quis nequit nisi sumpta vesperè cena, teneturne jejunare? Mihi nime. Si sufficit manè collatiuncula sumere, & vesperè cenare, teneturne ad id? Non tenetur. Quia nemo tenetur pervertere ordinem, refectionis. Ita Filiucius, Escobarus Theol. Moral. tr. 1. exam. 13. c. 3. n. 67. Leander tr. 5. disp. 8. quæst. 30.

II. **Qui in die jejunii dat operam ludo pile, venationi, vel actibus venereis, ex intentione, ut factus impotens non jejunet, non peccat contra præceptum jejunii.** Rocafall. in Praxi Theol. Moral. tom. 2. lib. 3. cap. 9. n. 193. apud Dianam coord. tom. 2. tract. 6. resp. 18. ubi ait num. 2. Hanc sententiam impugno, quatenus ait, tandem in die jejunii mere voluntariè operam ludo, venationi, tumidò, quod pejus est,

est, & nimio ebrietate in fraudem jejunii, ex intentione ut effectus impotens non jejunet, non peccare ullo modo contra præceptum jejunii, neque etiam quando opponit tale impedimentum jejunii, cum illa expressa intentione, ut postea non jejunet. Hanc sententiam docet etiam Martinus à S. Joseph tom. 1. lib. 2. tr. 12. n. 5. & alii Casuistæ.

III. **Discendum nobis est, quod per se, & universaliter loquendo, femina quinquagenariæ omnino liberæ maneat à lege jejuniorum.** Leander tr. 5. disp. 8. q. 19.

IV. **Religiosi sexagenarii, & Religiosæ quinquagenariæ non tenentur ad jejunia suæ Regule.** Pasqualigus decis. 259. n. 3. Tamburinus de Jur. Abbatis, disp. 12. q. 5. num. 7. Sed iuber referre rationem quam in favorem mulierum obtrudit Leander quæst. 19. 3. Femina, ut communis fatetur sententia, post quinquagesimum annum, nullo modo possunt generare, ob defectum virtutis naturalis. Ergo in hac ætate jam vere reputandæ sunt senes, & consequenter liberi à jejunio Ecclesia.

V. **Qui noctu dormire per notabile tempus non potest, nisi cenet, nimis onerosum, esset sic jejunare.** Ita Fag. loc. cit. Joan. Sanch. d. 34. n. 13. Layman lib. 4. cap. 2. n. 4. Neque hunc obliquo manè jejunare, sequi terò planè reficere: quo pacto jam jejunium factum retinetur, ut ex supradictis patet, conservaret. Non obligo, inquam, licet id commodè faceret quæ: quia nemo in jejunando est obligandus ad extraordinaria remedia, & ad relinquendum suum jus comedendi circa meridiem. Tamburinus lib. 4. cap. 5. §. 7. n. 14. Viden quantum suavitate? Etiam commodè ad vesperam cenam differre, sumpto circa meridiem jentaculo, possit Christianus de quo loquitur, eum ad jejunium non obligaret. Cui? Quia non est obligandus ad extraordinaria remedia, neque suo jure comedendi circa meridiem spolians? Extraordinarium ergo remedium est ad vesperam jejunium solvere? Et tamen id familiare pluribus sæculis fuit nostris patribus: familiare etiam est, & pluribus Christianis, & aliis gentibus. Non tenetur ergo relinquere suum jus manducandi circa meridiem, etiam dum commodè potest, ut jejunii præceptum observet.

VI. **Dico denique, propter auctoritatem Doctorum esse probabile, nullos artifices, atque adeo sutores, obligari ad jejunia: quia Eugen. gen. vel concessit (ajunt) iis privilegium non jejunandi, vel declaravit eos non comprehendi à lege jejunii.** Ita Trull. lib. 1. n. 9. citans Fag. Sa. Azor. Sp. lib. 7. cap. 17. quæst. 8. Hucusque Tamburinus loc. cit. n. 28. Ut de eo quod rem facti spectat, quibus duo proferam verba, quibus sinceritas quorundam Casuistarum ubique data occasione, comperta fuit; referam quod scribit Azorius loco proxime laudato. Octavo quæritur, an li qui laborant, cujusmodi sunt agricolæ, & perique artifices, juxta etiam jejunii excusationem habeant? Respondeo eos

habere. Tales sunt fabri, sive ferrarii, sive lignarii, sive cementarii, agrorum cultores, & cæteri hujus generis operarii, & artifices: his enim cibum non sufficit semel tantum in die sumptus ob immodicos, & nimios corporis labores. Et addit Rosella Eugenio IV. concessisse, aut potius declarasse ut officii quæ laboriosas artes exercent, & agrorum cultores, sive divites sint, sive pauperes, liberi sint à lege jejunii. Liqueat Azorius hic sermonem minime habere de omnibus indiscriminatim artificibus; sed solum de agrorum cultoribus, de fabricis ferrariis, aliisque id generis, quibus propter immodicos, nimiosque labores unica refectionis non sufficit. Et istos ajunt quidam, ab Eugenio IV. fuisse declaratos à lege jejunii solutos. Porro quam rectè, ac valide auctoritas Azorii adducatur à Tamburino, sive à Scripturibus qui ab eodem laudantur, pro omnibus artificibus, judicent æqui rerum æstimatores; colligant quid fidei tribuere communi debent longo illi auctorum censui, quem sæpè penes Casuistas offendunt. Si enim tempus, & otium suppetere omnes singillatim consulendi; plures sanè reperire qui non plus ac Azorius illis favent opinionibus in quarum præsidium citantur. Quod de Eugenio IV. referunt, nullo producto documento, nullam meretur fidem. D. Antoninus, Eugenio suppar, nec verbum habet de hoc privilegio: quod retulisset certe, si exiitisset. Quare mirari satis non possum auctorem Leandri, qui tract. 5. disp. 8. quæst. 69. nullo adducto documento præter attestacionem Navarii, qui pariter nil producit in confirmationem ejusdem privilegii, tantquam factum manifestum obtrudit, Eugenio IV. dispensasse omnes artifices: impugnatque Pasqualigum contrarium adfirmantem.

VII. **Caramel in sua Theologia fundamentali querit num. 137. edit. Rom. An usus matrimonii sit causa sufficiens ad omittenda jejunia? Et ratio dubitandi est, nam sutores, sartores, barbitonores, & alii mechanicis solent à jejunio excusari, cum tamen certum sit, magis debilitari hominem veterem exercendo, quam suendo, sartiendo, tendendo. Deinde laudato Diana, atque alio casu matrimonii usum spectante narrato, non amplius in persona propria, ut fecerat in editione prioris Francfordiensis, sed alienam induens personam, ne videatur ex propria sententia loqui, sic persequitur. Hos duos casus vixis decem decidendi, dos proponis. Si respondeant severè; repetes, an tantum probabiliter stringant? Qui enim probabiliter stringit, ipsissimas probabiliter laxat. Si dicant severam certam, benignam, improbabilem esse debebunt hanc ipsam improbabilitatem demonstrativè persuadere: non enim improbabilitas alicujus sententiæ probabiliter potest probari. Si benignam esse certam, aut probabilem dicant, voles scire, qui sint in mundo qui debeant jejunare. Sutores, sartores, barbitonores, sutores, ferrarii, & similes: Prædicatores, Lectores, Confessarii, & ad vocati, procuratores, scriptores, & c.**

parvitate cibi usque ad gravitatem, si somnatur ne potus noceat; dummodo in fraudem legis non fiat. *Idem ibid. n. 13.*

XXXVI. „Generatim fenes, sive viri sexagenarii, seu feminae quinquagenariae, jejunio non tenentur. *Idem ibid. c. 6. n. 7.*

XXXVII. „Opera etiam ingenii, & mentis, continuata à jejunio excusant. *Id. ibid. n. 13.*

CAPUT III.

De Præcepto jejunii Ecclesiastici.

I. QUÆST. I. Quid sit jejunium Ecclesiasticum, & quanam ejus partes? RESP. Jejunium genericè acceptum significat abstinentiam ab omni cibo, & potu; ut ecclesiasticum, est passivonia vitius, & abstinentia ciborum juxta formam ab Ecclesia prescriptam. Præceptum istud natura sua obligat sub peccato mortali, ut patet ex thesi prescripta ab Alex. VII.

II. Tres sunt jejunii ecclesiastici partes, unica refectio, abstinentia à carnibus, tempus definitum. Unica refectio est veluti pars essentialis, & abstinentia à carnibus pars secundaria.

III. QUÆST. II. Quis cibos sub carnium nomine Ecclesia prohibeat? RESP. Omnes carnes animalium terrestrium. Generatim ea omnia animalia, quæ diu extra aquam vivere solent, computari inter carnes debent. Aves, licet aliquæ nutriantur in aquis, carniū nomine veniunt. Corvi marini, fulicæ, vulgo *folega*, quamvis piscium quemdam saporem habeant, diebus jejunii comedi nequeunt. Idem die de carne leone, de carniū jusculo, de sanguine, & lardo. Locustæ, ranæ, limaces, testudines, & conchæ comedi diebus jejunii possunt.

IV. QUÆST. III. Quandoam licitum est tempore jejunii carnes comedere? RESP. Convenit penes omnes peccare mortaliter fideles qui die jejunii carnes comedere, nisi materiæ parvitas, vel necessitas excuset. Qui tamen nullum alium cibum habet, comedere carnes possent: quia præceptum Ecclesiæ non obligat cum periculo vitæ, vel salutis. Qui tamen panem sufficientem habet, non possent carnes illo die comedere, quidquid essentiant aliqui. Quoties enim homines sani solo pane, uno die vivunt, etiam sublatæ præcepto jejunii? Licitum est pueris ante septennium, & perpetuo amentibus carnes comedere. Dispensatus à carnibus tempore jejunii solas salubres potest comedere, quia talis est facultas quæ à dispensante impertitur, ut patet ex decreto Clementis XI. Romæ publicato anno 1702. in quo hæc habentur. *Animadvertant & Medici, & qui petunt licentiam, ut attendant qualitatem carniū, quod nempe sint salubres; quia hæc solent permittuntur in Quadragesima bis qui ex justa causa nequeunt vesci cibis quadragesimalibus.*

V. QUÆST. IV. Quid de hodiernis dispensationibus ab esu carniū dicendum? RESP. Deploranda amariss lacrymis corruptela est potius quam refellenda. Laniæ carniū ejusmodi generis abundant, & publicè patent in

amplioribus civitatibus tempore Quadragesimæ, ferè ac tempore bacchanalium. Ut mundi, & diaboli pompis, idest choreis, larvis, comedis operam dent, ita vegeti, robusti, & fortes Christiani sunt, ut diu, noctuque vigilent, ut corpora exagitent crapularum, & salationum idibus. Continuo à Quadragesima urgere incipit, debiles, languidi, infirmique reperitur. Parochos, & Superiores advenit, immò Medici nonnumquam ipsi domos magnatum, nobilium, & divitum petunt, & dispensationes distribuunt, non secus ac pharmaca. Hoc est tremendum Dei judicium, quod istorum jejunia improbantur. Respuit enim Deus mundi, & demonis mancipiorum impura jejunia, & tremenda permissio disponit ut non minus Quadragesimæ, quam bacchanalium tempore diabolo inserviant. Caveant Parochi, & Superiores, ne istorum criminum complices fiant. Scandalum cum hereticis, tum Catholicis facta est sancta Quadragesima nostra, & penitentia tempus evasit dissolutionum, & flagitiorum occasio. Ad pauperes, & rusticos redacta est juniorum observantia. Nisi penitentiam egeritis, omnes similes peribitis, clamat Christus. Si divites, & nobiles nec in ipsa Quadragesima penitentiam agunt, numquid eandem peragunt post Pascha, vel ætatis, vel autumnii, vel bacchanalium tempore? Sed mitamus istos mundi aefclas, & ad alia pergamus.

VI. QUÆST. V. Dispensatio abstinentia à carnibus inferne dispensationem à jejunio. RESP. Tandem BENEDICTUS XIV. decretum evulgavit, quo jejunio additio declarat illos, qui non infirmitatis titulo, sed ob solum ciborum quadragesimalium nocumentum, usum carniū obtinent. Evulgatum decretum nonnulli emolire perenturunt. Idcirco opus fuit ut SS. Pontifex aliud decretum eaderet quod istorum ora obtineret. Nec desuere qui ambo decreta vanis distinctiunculis eludere ausi sint, quorum lepida commenta recenset P. Eusebius AMORT in suo cursu Theologico, & post varias consultationes Germaniæ Theologorum, qui ajunt hæc decreta pontificia neque esse *Brevia*, neque *Bullas*, respondet, Christum Dominum jubere ut oves audiant vocem Pastoris. Non ait Christus, inquit Amort, audiendam esse vocem *bullatam*, aut *breviatam*, sed absolute Pastoris vocem, & Pastori obediendum. Lepida sanè, sed vera responsio. Obediant ergo Pontifici præcipienti, & christiano jejunio pro virium facultate se fideles subjiciant. Tria hæc de re volumina edidit. 1. *La Quadragesima Appellata*. 2. *La Disciplina antica, e moderna*, &c. 3. In rescriptum BENEDICTI XIV.

VII. QUÆST. VI. Quot peccata committit qui diebus jejunii carnes comedit? RESP. Toties peccat, quoties carnes comedit, quia præceptum negativum est. Idem dicendum de eo qui comederet ova, & lacticiā, ubi, verita fuit. Toties quoque peccaret, quoties carnes comederet ille, qui votum edidisset non comedendi carnes tali die.

CA.

CAPUT IV.

De Abstinentia à lacticiis, unica comestura, & collatiuncula a ferotina.

I. QUÆST. I. Obligare sub gravi culpa abstinentia à lacticiis? RESP. Consuetudo hæc in ipsa primitiva Ecclesia obtinebat. Nonnulli negabant evidentem obligationem hujuscæ consuetudinis, quorum opinionem proscript Alexander VII. in hac thesi: *Non est evidens quod consuetudo non comedendi ova, & lacticiā in Quadragesima obliget*. Quod verò in Quadragesima obligatio hæc gravis sit, communis est, & vera Theologorum sententia. De diebus dominicis ejusdem Quadragesimæ negarunt non pauci, quorum opinio communiter improbat. Extra Quadragesimam verò varia est regionum consuetudo, & omnes suæ patriæ morem servant. Universales regionum consuetudines observare tenentur etiam Regulares, quia & ipsi in talem consuetudinem consentiunt.

II. Pauperes qui ostiant cibos quarunt, si cibo quadragesimali pro unica comestura careant, possunt vesci lacticiis, secus si habeant cibos eluriales. Rustici, agricolæ, pauperesque degentes in oppidis, & villis, qui mendicatio non vivunt, abstinere à lacticiis debent, quia isti assueti sunt, & possunt cibis elurialibus vesci. Neque enim isti manducare pisces solent. Verum utinam divites, ac nobiles sic abstinere à carnibus, quemadmodum isti abstinere à lacticiis, quibus istorum pisces non vescuntur, etiam quando obtenta est dispensatio? Si usus lacticiorum necessarius sit, servandum jejunium est. Ne multa, ea penitentia agenda est quæ fieri potest, declinatiss. extremis.

III. QUÆST. II. Necessaria est observantia unica comestura in jejunio ecclesiastico, & quæ hora præcedenda? RESP. Sensus non est quod jejunantes debeant necessario comedere semel in die, immò possunt, si valetudo, & vires permittant, abstinere per plures dies ab omni cibo. Sed postquam comedere velint, semel tantum in die prædare queant. Et qui repeteret comesturas, multiplicaret peccata, ut probabilior tenet opinio. Hora istius comestionis primis Ecclesiæ sæculis fuit vespertina in jejunio quadragesimali. Postea redacta fuit ad nonam, & tandem ad sextam, seu meridianaam, quæ nunc obtinet. Hoc enim ab Ecclesiæ auctoritate pendet, cui standum est. Notabilis anticipatio, necessitate sublata, culpa non vacat. Hora verò jejunii incipit à puncto mediæ noctis, & desinit in puncto mediæ noctis sequentis.

IV. QUÆST. III. Licitæ est collatiuncula ferotina? RESP. Unicam comesturam admittit jejunium ecclesiasticum fatentur omnes, & hæc consuetudo pluribus sæculis viguit. Invenitur postea est collatiuncula ferotina usus, qui in solo potu sæculo XIII. consistebat. Sæculo XVI. usus iste dilatatus fuit, & potui aliquod cibi adjectum fuit. De hac refectiuncula loquens S. Carolus in Adis Eccl. Mediol. pag. 812. ait: *Tom. I.*

Vesperis panis unciam cum dimidia, & vini piculum tantum accipere licet. Adhuc amplius postea jejunium relaxatum est. Nam alii amplius postea hæc collatiunculam ad tres, alii ad quatuor, alii ad sex, alii ad octo uncias, & alii ad quartam cenæ partem. Ajunt naturam humanam ætate nostra debiliorem evasisse, aliasque fabulas nonnulli excogitarunt. Quos omnes redarguit disciplina Græcorum, etiam schismaticorum, qui semel tantum in die comedunt tempore Quadragesimæ. Quid de tot Religiosis dicam, qui in hac collatiuncula frustulum panis, non potus noceat, tantummodo sumunt?

V. Recentis opinionibus rejectis, non improbo consuetudinem dictæ refectiunculæ, sed ejusdem abusus. Expensa disciplina tum antiqua, tum propinquiore ætati nostræ, dicere, sumi posse in dicta collatiuncula duas uncias panis, & unam fructuum, aut nucum, aut amygdalarum, aut ficum, rejectis piscibus, & pisciculis ejusmodi generis, etiam sale conditis, aut fumo exlicatis. Finis enim afflictio corporis est, & carnis repulsio. Rigidam vocabis hanc opinionem, & alteram odo unciarum acclamabis, inquit Diana tom. 4. tract. 6. de cast. r. 6. ubi hæc habet: *Com quantitatem unciarum oleo in dicta collatione licitum esse statutum sit, in hoc puncto non multos habebimus adversarios, qui tantam quantitatem ab omnibus cum acclamatione, & brachii expansi sustinendam esse vident.* Et P. Patritius Sporer in Append. ad 3. Præcept. Decal. sec. 2. §. 3. indignatur Layman, quod in hac sola materia sit austerus. Ego miror P. Paulum Layman, alias tam bonum Germanum, in hac sola materia patris sui fuisse tam austerum, in hac sola materia plurium ætatis nostræ axiomata, hi canones, hæc Scripturam testimonia. Dum venit, & gula bellum indicimus, Rigoristæ audimus: dum eisdem favemus, brachii expansi nos extollunt.

VI. QUÆST. IV. An potus chokolatis licitum sit tempore jejunii? RESP. Eques Franciscus Felinus opusculum Genæv anno 1676. edidit inscriptum, *Risposta dimostrativa, chela cioccolato rompe il digiuno*, seu *Responsum demonstrativum, quod chokolatis frangat jejunium*. Eques iste artem medicam Genæv professus, & ejusdem peritissimum se proci. Omni argumentorum genere evincit, chokolatæ alimentum esse, & quidem valde nutriens. Adducit Medicorum celeberrimam auctoritatem, & experimenta omnium forbillantium suavem liquorem, qui post potum instauratas sententiæ vires, Narrat pag. 51. Serenissimum Carolum secundum Mantovæ Ducem sententiam capitis in facinorosum latam mutasse in solum chokolatis potum quindecim dierum intervallo. Singulis diebus infelix damnatus ad mortem mane, & sero cyatum chokolatis potavit, & elapso intervallo vegetus, & robustus, ac si pleno cibo nutritus fuisset, à carcere prodiiit.

VII. Pag. 43. adducit auctoritatem ipsius Dianæ; qui p. 4. resp. 194. scribit: *Plus nutritur aut unciæ chokolatis, quam tres carnis, immo quod unciæ unciæ chokolatis nutrit per 24. ho-*

etiam musici: iter agentes, prægnantes, & lactantes? Qui ergo manent? Sanè cives qui nullum munus habent. At isti omnes, aut ferè, conjugati sunt. Quem igitur tenet jejuni ecclesiastici lex, si etiam conjugati excusantur? Adjectio vero hanc exitum decisionem. Respondeo nihilominus conjugatos hoc solo nomine non excusari. Istius autem suæ decisionis nullam præfert rationem, nec probabiliter, nec demonstrativè suadentem: neque argumenta quæ pro laxa opinione opponit, resolvit. Constat ergo laxa opinio, suaque fruitur probabilitate: quoniam juxta Caramuelum, non potest improbabilitas alicujus sententiæ probabiliter probari; sed debet demonstrativè persuaderi. Porro, ut didicimus est, Caramuel oppositam tantum asserit opinionem; nullo vero modo, nec tenet probabilitate, nedum valida demonstratione eam firmari. Ergo laxam opinionem, suæ assertioni contrariam inconcussam reliquit. *Quem ergo* (ut ille ait) *tenet jejuni ecclesiastici lex, si etiam conjugati excusantur?* Quisque sibi in animum inducet, huic legi Monachos saltem, religiososque viros subiectos esse. At misericors Caramuel, & istos jure legis subducere enititur num. 1339. his verbis: An Religiosi teneantur jejunare? Legis titulum, mitissime, in dubium reduci tem tam clarum. Teneri ecclesiasticos ais, & præcipue Monachos, qui majorem perfectionem sunt professi. At ego te non inculo; sed hunc syllogismum propono. Musici, inquam, à jejunio excusantur: at omnes Religiosi sunt musici, nec in mundo sunt musici qui plus cantent quam Monachi, & Benedictini præcipue; ergo Monachi non tenentur jejunare. Quæ ratio idem de cæteris Religiosis evincit: nulli enim qui non cantent plus quam seculares. Puro quidem consequentiam legitimam, minorena certam, & majorem probo citando Sancium, Diananque. Productis autem utriusque rationibus, concludit Caramuel: Ergo si etiam Religiosos excusamus, qui erant in Ecclesia Romana qui teneantur abstinere jejunia? In priori editione hac alia sex vocabula reperiuntur, quæ sublata sunt in hac postrema Romana: *Volo non severè, sed sincerè erudiri.* Hac via inducere laxitatem conatur Caramuel; simulque ab omni censura sese constituere immunem: quoniam personam non asserentis, sed referentis Diane sententiam gerit. At umbra ista citò evanescit, si id quod de Diana ille prædicat, in memoriam revocamus. Caramuel autem in epistola ad Dianam, quæ in præludio Theologie fundamentalis Francofordiensi editionis habetur, hæc in Dianæ ejusdem doctrinæ laudem effatur: *Diana est Agnus Dei tollens peccata mundi.* Deinde paulò inferius subdit: Sequimur hunc Agnum (nimirum Dianam) quocumque ierit. Certi enim sumus, tanto illius dogmata Theologorum firmari numero, ut quærenti an hoc, vel illud liceat? sufficiat respondere, *Diana dixit.* Sufficit ergo juxta Caramuelum quod Diana docuerit, Religiosos solutos esse à jejunii lege, ratione gausus, tu opinio isthæc probabilis sit, Diana in

posteriore editione recenset hanc Caramuelis opinionem *tr. 4. tr. 6. ref. 26.* his verbis. Sed, pace viri amicissimi, hæc argumenta aperunt viam ad opinionem singularem contra proximum *omnium Religiosorum.* Et cum hanc sententiam viris doctis referent, alii referunt, alii in atram bleum iverunt. Et quidam Pater Societatis Jesu, jocose, & faceret: Si sententia Caramuelis esset vera, malem Societatem esse adstrictam ad candelam in choro, nam essem deobligatus à jejunio. Persequitur deinde Diana amicissimi Caramuelis argumenta refellere. Sed ego persequar alias recensere non minus laxas propositiones.

VIII. Non peccant capones qui in die jejunii nolunt suscipere hospites, nisi cœnent: quia non intendunt violationem jejunii; sed intendunt lucrum. Pasqualigus *decisi. 367.*

IX. An possint parentes ministrare cœnam filiis nolentibus jejunare, quando ad id tenentur? Respondeo posse, immò, & teneri: quia ad parentum munus pertinet providere filiis de victu; non verò regere conscientias ipsorum (maximè quando sunt in ætate prope vestra) ita ut debeant peccata ipsorum punire, & hoc modo impedire: unde subministrando cœnam faciunt quod suorum numerum est. Nec per hoc cooperantur peccato filiorum; cum cœna de se sit indifferens, utpotè ordinata ad sustentationem nature; & potest bene vel male exhiberi. Unde quod male à filiis adhibetur, imputandum est malitæ ipsorum, non parentibus exhibentibus cœnam. Leander *tr. 5. disp. 9. quest. 12.*

X. Domini non tenentur negare cœnam famulis nolentibus jejunare; etiam si sciant id famulis profuturum. Pasqualigus *decisi. 361. num. 9.*

XI. Excusantur à jejunio qui labore aliquo defatigantur, quamvis illum in alium diem commodè differre queant; & etiam si data opera, ut non jejunent, hoc agerent; etiam si in fraudem jejunii id agerent, nullius negotii causa, itinerando, sed solo desiderio non servandi jejunium. Sanctius in *selectis diff. 4. n. 14.* apud Dianam coord. *tr. 6. ref. 16. tom. 4.*

XII. Excusantur à jejunio qui noctu calesteri non possunt, nisi cœnent. Leander *tr. 5. disp. 8. q. 29.*

XIII. Qui assumit media illicita, & ita laboriosa, ut sint incompatibilia cum jejunio, excusantur non servandi jejunium, non peccat contra præceptum jejunii. Pasqualigus *decisi. 30. num. 6.*

XIV. Qui non habent vinum, aut quod solet loco vini adhiberi, in regionibus ubi adeest penuria vini, neque tenerentur jejunare: quia contra præceptum jejunii magna refossilatio, & quæ plurimum roboris afferat. Pasqualigus *decisi. 275. n. 5.*

XV. Si precibus, aliove modo posset conjuvare alterum à petendo debirum; ad hoc tamen non teneretur uti hoc remedio; atque adeo posset non jejunare, & sic reddere. Ita Thom. Sanchi. Ratio est, quia personalis obli-

gatio reddendæ est ex justitia, quæ non obligat nisi ad reddendum personaliter debitum; non verò ad conquiritæ, vel ponenda remedia, ne alter petat. Tamburinus *lib. 4. in Decal. cap. 5. §. 7. num. 37.*

XVI. Cathedrici legentes magno cum plausu exiguntur à lege jejunii. Adde, idem affirmandum esse de legentibus usam, aut alteram lectionem ostentationis, aut oppositionis causa. Leander *tr. 5. disp. 8. q. 118.*

XVII. Si quis excipiat hospitio virum magnatem, non videtur posse sine gravi incommodatione servare jejunium. Nam si non parat cœnam, hospes cœnabit de se non excipi cum illa magnificentia quæ sibi debetur; & proinde concipiet malum animum erga hospitantem. Si verò parat cœnam, & ipse accumbat, & non comedat, aut saltem parum, etiam si præferat jejunium obligans; hoc imputabitur ad quandam importunam correctionem aliorum; aut quod agrè ferat expensas cœnæ: unde videtur meritò quod mediante hospitio deberet accipere apud talem magnatem, aut Principem, potius ipsum offenderet. Pasqualigus *decisi. 350.*

XVIII. Concionatores, qui in Quadragesima concionantur ter, vel quater in hebdomada, communitè, & regulariter excusantur, ita ut in nullo die Quadragesimæ teneantur jejunare. Quia hoc videtur requisitum ad robur necessarium ad sanè, & fructuosè concionandum. Thom. Sanchez *lib. 5. consilii. cap. 1. dub. 13. num. 6.*

XIX. Dispensatus ad carnes edendas liber est à jejunio. Hinc illi cui conceduntur ob dispensationem carnes, licet serò cœnent, immò pluries in die se reficere. Tamburinus *lib. 4. in Decal. cap. 5. §. 1. num. 2.*

XX. An difficultas in jejunando sit sufficiens causa ad dispensandum in jejunio? Probabilis respondeo, esse sufficientem causam ad dispensandum. Leander *tr. 5. disp. 10. quest. 32.*

XXI. Tenendum est quod labor ingenii eximat ab obligatione jejunandi. Pasqualigus *decisi. 325. num. 2.*

XXII. An labor voluntariè susceptus, si sit magnus, extinguat obligationem jejunandi? Probabilis respondeo extingueret. Leander *tr. 5. disp. 8. quest. 154.*

XXIII. An labor voluntariè possit assumi in diebus jejunii semper, quantum, & quoties libuerit? Probabilis respondeo, posse assumi semper, & quoties quoties libuerit. Idem Leander *loc. cit. quest. 155.*

XXIV. Probabilis respondeo, esse exemptum à jejunio, nec peccasse adhuc in causa contra præceptum jejunii, qui talem laborem, assumpti ob inhoneum finem (ob querendum concubinam, aut alium malum finem.) Idem Leander *loc. cit. quest. 156.*

XXV. Non tenentur parentes cogere filios ad jejunandum, quando nolent jejunare, etiam si constaret quod non haberent causam excusantem. Quia licet parentes debeant

habere majorem curam filiorum quam servorum. non tamen habent supra ipsos jurisdictionem spiritualem; & idè in ordine ad spiritualia non possunt supra ipsos exercere aliquam vim coercitivam, nec punire, quando delinquant in spiritualibus. Pasqualigus *decisi. 362. num. 4.*

XXVI. Si probabiliter, vel certò moraliter, sciant tabernarii quod hospites peccent cœnando, DD. (Navar. Tolet. &c.) permittunt quod illis cœna ministreretur. Quia ministratio illa immò, & ultrone invitatio, non fit directè ad non jejunandum; sed solum ex intentione lucri invitatur ad cœnam. P. Dominicus Viva in *Curso Theologico Moralit. tom. 1. part. 2. quest. 10. art. 4. num. 7.*

XXVII. Dicendum est, senes sexagenarios, quamvis fortes, & robustos, liberos esse ab obligatione jejunii. P. Sebastianus Geribaldi in *Theol. Moral. tom. 1. tr. 8. cap. 3. dub. 1. §. 1. num. 95.*

XXVIII. In senibus autem probabiliter definit obligatio jejunandi, inchoato anno quinquagesimo. P. Viva in *Curso Theol. Moral. tom. 1. part. 2. quest. 10. art. 6. num. 8.*

XXIX. An qui ex aliqua causa non tenentur jejunare, possint sine peccato invitare amicum, quem scit fuisse prandium, & obligatum jejunare, ad secum cœnandum? Respondeo, nullo modo peccare, qui urbanitatis causa alium jam paratum, & alibi cœnaturum, invitaret ad cœnam. P. Geribaldi *loc. cit. n. 143.*

XXX. Certum est jejunium fumi potest, dubium verò, an hi cibi substantiales sint exclusi. Igitur prævalet libertas illos assumentium. Sic discit Tamburinus, cuius sententiam non amplecterer, nisi putarem consuetudinem jam introductam ut etiam exigua parte piscis maris, cum pane vesci possimus in debita quantitate octo unciarum: quam si quis parum excederet addendo unam vel alteram unciam, nonnisi venialiter peccaret. P. Viva *loc. cit. art. 3. num. 30.*

XXXI. Non est illegale prohibitis vesci carnibus absque dispensatione, consultatione, etiam si necessitas dubia tantum existimetur. P. Martin. Torrecilla *tom. 2. tr. 1. disp. 4. cap. 2. sect. 1. num. 74.*

XXXII. In privilegio cruciatu pro vescentibus carnibus diebus prohibitis, conceditur quod etià causa sufficiens non existimetur ad eas vendendas; dum tamen sufficiens sit ut Papa dispenset, Medicus spiritualis dispensare valeat. Idem Torrecilla *ibid. num. 78.*

XXXIII. In jejunii collatione, vel refectio, tunc serotina binæ unciæ ultra confectas octo, gravem adhuc non inferunt transgressio, nem. Idem *ibid. sect. 3. num. 8.*

XXXIV. Jejunans, ne potus noceat, potest toties quoties aliquam parvitatem sumere, etiam si qualibet parvitas dimidium unciam attingat. Idem Torrecilla *ibid. cap. 4. num. 9. & 10.*

XXXV. Non frangitur jejunium iterando

ras abique corporis debilitate, & efficiat quod homo non eget somno.

VIII. Quid quod omnes qui negant potum chocolatis frangere jejunium, uno ore fatentur illud frangere, si passillum quod aqua diluitur, manducetur. Aliquorum testimonia transcribam. P. Thomas Hurtado tracto. c. 1. n. 10. hæc scribit. Conveniunt omnes, quod si ea materia, quæ aqua diluta est, manducetur, frangit jejunium: amittit enim formam panis. Leander tracto. 5. disp. 5. q. 5. hæc candidè fatetur: Non est difficultas inter Doctores (Casuistas) nec questio, an videlicet sumptio chocolatis in se, hoc est en pasta, sit fractiva in se jejunii: nam hoc apud omnes certum est, quod chocolates in se sumptus sit verè cibus. Cardinalis Cozza tom. de Jejun. p. 3. art. 1. Aub. 9. inquit: In hoc concordant, quod chocolates in se, & ex natura sua habet rationem cibi.

IX. Si cibus iste, inquit, aqua solvatur, & tertium mixtum fiat potabile, tunc non frangit jejunium, quoniam liquida non frangunt. Communis sensus renutiandum est, ut tale formetur ratiocinium, inquit laudatus Medicus, & Eques Felinus pag. 41. clamans: Si in substantia solida sumptus chocolates frangit jejunium, ut fatentur oppositores, cur non frangat aqua liquatus? Aqua non tollit, sed augeat vim nutriendi. Plurimis argumentis hanc luculentissimam veritatem confirmat ab arte medica arcescitis, allegatque verba Caldera, qui tracto. de Chocol. pag. 494. docet: Si ingredientia compositionem, & massam sumantur per se antequam massam conficiant, & in aquam injiciantur, violant certè jejunium, ut patet. Ergo idem dicendum postquam soluta sunt in aqua, si bibatur. Nam propria substantia cuiusque non mutatur illo artificio, sed tantum variatur figura, dum ex solida massa fit potus, & solidum superveniente aliquo accidentali. Addit Eques Felinus pag. 108. aquam sua humiditate, lubilitate, & igne calefacta efficacius, celeriusque vim nutrientem perferre ad stomachum, & per corpus distendere vires, instaurare, & fovere, dulcius, & suavius palatum vellicare, & famem auferre, adducta Hippocratis auctoritate.

X. Concludit tandem laudatus Felinus pag. 130. his verbis: „ Meis rationibus haud contentus ad Patres Societatis Jesu, vellit illos qui sunt Magistri Magistorum, & merito reputant Cresci spirituales omnium virtutum thesauros possidentes. Illorum aliqui prudenter Apopocretem imitantes siluerunt. . . . Alii laconismo responderunt, multorum Theologorum sententiam esse chocolatem non frangere jejunium. . . . Inter alios tamen unus P. Jesuita more illius insignis, & illustrissimæ Religionis doctissimus, quamvis prius fuisset invictissimus Achilles pro potu chocolatis, nihilominus, auditis meis rationum momentis, non modo mihi testatus est se persuasum esse potum chocolatis frangere jejunium, verum etiam adjecit, reos illos esse aut manifestæ oblationis, aut vitiosæ ignorantia, qui veritati adeo evidenti resistunt. Hæc Eques Medicus Felinus elapso sæculo scripsit, cu-

jus idcirco menini, ut nonnullos pudeat Casuistas, quorum laxa commenta vel ipsi laici, & mundani homines improbant. Audiant ipsi quid de Casuistis ejusmodi scribat Felinus pag. 145. & seq. Mirum haud est, Casuistas, qui medicam artem ignorant, adeo enormiter errasse, quodentes chocolatem non frangere jejunium. Quæ merito deridentur, & in fabulam adducuntur à doctis Medicis: & eo rationabilis exsibillantur, quod ipsi non scriptores, sed transcriptores sint. Dummodò typis publicis libros edant, hoc illis sufficit. Debuisse a Medicis hanc veritatem inquirere. Plura alia ad verum similes Casuistas, qui lo mutuo Doctores appellat, scribere persequitur Eques Felinus.

XI. Paucis ego rem expediam. Chocolates componitur ex cacao, cinnamomo, faccharo, & vaginula. Cacao distribuitur pauperibus Indis in elemosynam à divitibus, quemadmodum apud nos panem pauperibus dant divites, ut omnes testantur. Nemine itaque dissentiente chocolates est cibus valde nutriens, palato suavis, & gulæ titillandæ opportunissimus. Atqui comestibilia suapte natura nutritiva, si vel solida sumantur, si vel liquata, jejunium violant. Alioquin lac, ova forbita, & benè liquata potari, ubi lacticia permittuntur, tempore jejunii possunt. Qui dispensantur ut carnes in Quadragesima comedant, jejunio servato, liquefacere capones, & pullos collumbarum possunt, colque potare. Nihil itaque valet dictum istud: Liquida non frangunt: Chocolates sumitur per modum potus: Ergo non frangit jejunium. Liquida quæ veram rationem potus habent, sumuntur in mensa ad faciliorem cibi distributionem, & digestionem: sumuntur extra mensam ad sitim extinguendam, à ritalique fauces refrigerandas. Quis est qui loco potus si vel in mensa, si vel extra mensam chocolatem poterit sitim extinguat? Nemo unus. Immo chocolatores committunt vel autè, vel post potum chocolatis poculum aquæ sumunt ad temperandum calorem, & siccitatem chocolatis. Ergo minus rectè, minusque verè dixerit panem, & chocolatem frangere jejunium, si solida manducetur, secus si liquata forbeantur.

XII. Opponunt 1. Cervisia ex hordeo, & frumento, vinum ex uva non frangunt jejunium. Ergo neque chocolates. Resp. Si quis ex hordeo, vel frumento comminuto, & trito, & ex aqua simul mixtis, & calefactis faceret papparium, sicut fit ex chocolate, & aqua, possente tempore jejunii tale papparium sumi? Ex frumento, vel uvis extrahuntur liquores ad sitim extinguendam, & in hunc finem adhibentur in mensa, & extra mensam. Numquid chocolates potus est institutus ad sitim temperandam?

XIII. Opponunt 2. Consuetudo obtinet forbendi chocolatem. Ergo licitus est ejusdem potus. Resp. Consuetudo hæc putida est corruptela, quæ obtinet penes gulosæ mancipia. Nec viri docti, & pii illum abique vera necessitate sumere solent.

XIV. Opponunt 3. Licitus saltè erit chocolatis usus ratione parvitatæ materiæ. Resp. Par-

Parvitas materiæ excusat à peccato mortali, secus à veniali. Qui deliberatè quotidè venialiter peccant summo manè tempore penitentia agendæ, in proximo versantur periculo prolapsi in mortalia. Deindè quis definit confinia hæc parvitatæ materiæ? Pasqualigus hanc parvitatem restringit ad octavam, vel sextam unciæ partem. Alii majorem quantitatem assignant. Nemo certam parvitatem designare valet. Abstinere ergo ab hæc potione voluptate, si cavere peccata cupis. Nisi vel ipsa jejunia præcepta serves, demptis effugiis, quandonam penitentiam ages? Chocolates non modo jejunium frangit, sed libidinem accendit, & venem inflamat.

XV. Heinc collige si plures in re adeo manifestæ, & cum sensu communi pugnantè errant, & habent laxant; quando facilius, & laxius errabunt in questionibus à sensibus remotis, & difficilioribus? Audi Vincentium Gravinam nullius rigoris suspectum in Orat. de Rep. font. doct. sic clamantem: Factisunt à Christianarum scholis fallaces ille distinctiones liquidarum, & solidarum, quibus jejunium restringendarum cupiditatum remedium potentissimum subsulerent, quibusque, ut verbis D. Hieronymi utar, abstinentia nomen quæfiverit deliciis, ut audiant (ò frontem hominum!) præter horas cibo statuas permittere jejunantibus indicas potiones non modò contra jejunii naturam, & legem trivitiæ nutriente, ac sensus oblectante, verum etiam contra communia fas hominum veritas cupidines incedentes. Pelagianos, dixerim, se illi prodant, si putent se non indigere vel in ipsa Quadragesima concupiscentia depredatione, & carnis mortificatione.

CAPUT V.

De Personis subjectis jejunio, & de causis excusantibus.

I. QUÆST. I. Quo ætatis anno juvenes subjecti sunt jejunii præcepto? RESP. Communis sententia jam obtinet, juvenes post expletum annum vigesimum primum præcepto astringi. Ex aliis vero titulis, domandè neque concupiscentia, publicæ calamitatis, & in penitentiam delictorum, sæpè adolescentes jejunare astringuntur, plus, & minus juxta virum, & sanitatis diversitatem. Debent quoque aliquot dies in hebdomada jejunare juvenes, ut affuescant, & præparentur ad præceptum servandum. Jejunium enim in communi cadit sub præcepto juris naturalis, & divini; determinatio autem temporis est Juris Ecclesiastici. Qui infra Quadragesimam complet ænum vigesimum primum, obnoxii sunt præcepto, etiam si unus dies superest.

II. QUÆST. II. Senes expleto anno sexagesimo astringuntur de præcepto jejunii, si firma sint valetudinis? RESP. Negant aliqui. Hæc opinio falsa mihi est. Senes sæpè excusantur non ratione senectutis, sed quia plura in senectute experiantur incommoda, & infirmitates. Cæte-

Tom. I.

rum plurimi senes firmæ valetudinis facilius jejunant quam viri triginta, vel quadragesima annorum. Quare adversa opinio nullo probabilitatis gradu fruitur, sed penitus rejicienda est. Oraculum S. Pii V. quod obtrudunt aliqui, fabulosum est, ut ostendit tom. 5. lib. 2. diff. 2. cap. 19. num. 9.

III. QUÆST. III. Qui non potest totum jejunium implere, tenetur ad partem: & utrum spiritus modica comedentes graviter peccent? RESPOND. Negabant olim primam partem non pauci, unde inferebant, exemptos ab abstinentia à carnibus liberos esse à jejunio: quorum opinio improbara est. Solvendum est penitentia debitum eo modo quo solvi potest. Dividuum enim est jejunii debitum. Qui non potest totum, solvat partem, ut ratio naturalis dicat. Qui non potest vesci piscibus, utatur lacticiis: qui carnibus verè indiget, servet unicam comesturam: qui nihil potest, nihil solvat. Quid benignius excogitari potest? Sed quilibet cogitet quod Deus non irideat.

IV. Qui extra unicam comesturam, & colationem in die jejunii comederit integram unciam cibi, graviter juxta communem prudentium existimationem peccat. Idem dicendum de illis qui modica sapis comederint, quando hæc modica efficerent quantitatem gravem. Negabant hoc olim nonnulli: sed istorum opinio proscripta est ab Alex. VII. in hac thesi: In die jejunii qui spiritus modicum quid comedit, etsi non tantillum quantitatem in fine comedit, non frangit jejunium.

V. Advenæ, peregrini, viatores jejunia universalia Ecclesie, ubicunque fuerint, servare tenentur. Tenentur quoque servare jejunia peculiaria locorum ubi commorantur, ut communitate Theologi docent.

VI. Qui jejunio non est adstrictus, graviter peccat, si alium invitet, & allicit ad comedendum secum, sciens quod jejunium frangeret. Caupones nequeunt cenam ministrare hospitibus, quos sciant tempore jejunii prandifficere. Neque audiendi sunt oppositum sustententes. Neque refert caupones providere hospites suos ad alios accessuros: quia non licet propter commodum temporale cooperari ruinæ spirituali proximi. Si vero caupones dubitent, num hospites teneantur jejunare, aut dubium deponant, aut modestè interrogent. Graviter peccant caupones, qui hospites recipere nolunt, nisi ceant, cum jejunare astringuntur. Peccant quoque graviter caupones qui carnes in Quadragesima hospitibus ministrant non requisitis, excepta necessitate, aut privilegio. Famuli, & ancillæ, quæ coguntur à dominis parare tempore jejunii cibos veros, cum patet dominos non egere carnibus, neque esse dispensatos, debent, quoad possunt, alios perquirere dominos. Communiter famuli, & ancillæ præsumere debent dominos suos, aut dispensatos, aut indignos ejusmodi escarum. Cæterum si tra ceteros cognoscere ut jejunia contemnerent, recedere ab illis deberent.

VII. Patresfamilias, & domini curare debent ut domestici, filii, famuli, & alii jejunia præscripta observent, tum exemplo, tum adhortatione. Peccant domini cogentes servos ad opera gravia, quæ jejuniu impediunt, quando ejusmodi opera gravia commode differri in aliud tempus queunt.

VIII. QUÆST. IV. *Quenam sunt cause à jejuniu excusantes?* RESP. Prima est impotentia. De hac impotentia innumeræ quæstionculas insituntur aliqui. Impotentes vocant qui dormire, qui calefieri nequeunt. Distinguenda est difficultas ab impotentia; hæc, non illa excusat. Si difficultas, & molestia infirmitatem induceret, tunc prudentis arbitrio temperandum jejuniu est. Qui collatione manè sumpta, prandio in vesperam dilato, jejunare posset, deberet hunc ordinem servare, quamvis negent aliqui, ut eximant similes à jejuniu.

IX. QUÆST. V. *An conjugati liberi sint à jejuniu, ut solvant debitum conjugale?* RESP. Patres, & antiqui tum Theologi, tum Canonistæ docuerunt, conjugatos servare continentiam debere jejunii tempore: idque ex Scriptura sancta erunt, Joë iniquente cap. 2. *Sanctificate jejunium.*... *Egredietur sponsus de cubili suo, & sponsa de thalamo suo.* Plures recentiores adeo distant ab hac cælesti doctrina, ut afferant uxorem frangere jejunium posse ut debitum reddat, neque debere precibus removere maritum à petendo, quod reddere sine violatione jejunii nequit. Doctrina hæc tanquam adversa Scripturæ, Patribus, & antiquioribus Theologis rejicienda est: multoque magis doctrina illorum qui afferunt uxores, & puellas jejunium frangere posse, ne macientia appareat. Prudentes tamen esse oportet Confessarii in suadenda conjugatis continentia.

X. QUÆST. VI. *Quisnam labor à jejunio excuset?* RESP. Certum est quemcumque laborem à jejunio non excusare, ut patet in hac thesi ab Alex. VII. præscripta: *Omnes officiales qui in Republica corporaliter laborant, sunt excusati ab obligatione jejunii, nec debent se certificare, an labor sit incompatibilis cum jejunio.* Artifices ergo aliqui robusti, & sani jejunare astringuntur. Sartores, factores, barbitoulores, pictores, nullo modo vi artium à jejunio excusantur. Si aliquis debilis sit, & labori adstrictus, ut se, & familiam alat, dispensationem obtineat. Itinerantes, equitantes, & similes non excusantur absolute à jejunio, ut defendebant non pauci, quorum opinionem proferripit Alex. VII. in hac thesi: *Excusantur absolute à præcepto jejunii omnes illi qui iter agunt equitando, utcumque iter agant, etiam si iter necessarium non sit, & etiam si iter unius diei consistat.* Si iter longum sit, & ita necessarium quod differri nequeat, & componi cum jejunio non possit, tunc tales itinerantes excusantur à jejunio.

XI. QUÆST. VII. *Utrum concionantes excusentur à jejunio?* RESP. Duo sunt in jejunio consideranda: abstinentia à carnibus, & unica comestio. Quantum ad primam Concionatores,

qui præire exemplo debent, non excusantur ab abstinentia à carnibus. Concitiones Ordin. Præd. ritu de Prædicat. ita decernunt apud Fontanam. *Concionatores qui tempore Quadragesimæ à carnibus abstinere non valent, per Quadragesimam ad populum concionari non possint, ne plus tanto scandalo offendant quam verbis adficient.*

Constitutiones Servitarum tom. 2. pag. 124. hæc decernunt: *Qui cibis quadragesimalibus vesci non possunt, bi propter adificationem proximi extra domos nostras concionari non mittantur.* Concionatores non pauci vescuntur carnibus, populo non ignorante, singulis Quadragesimæ diebus. Mirum ergo haud esse debet, si parum, aut nihil in populo proficiant. Clamabat Paulus: *Castigo corpus meum, & in servitutem redigo, ne cum aliis prædicaverim, ipse reprobus efficiar.* Quantum ad secundam, qui singulis diebus concionantur, si jejunare nequeant, dispensationem à Superiore petant. Mihi falsa est opinio P. Thomæ Sanchez, qui lib. 5. cons. cap. 1. dub. 13. num. 6. eos excusat à jejunio qui ter, vel quater in hebdomada concionantur: quoniam, inquit, debet conservare vires pro futuris Quadragesimis. Confessarii, Magistri, Lectores nullo modo à jejunio excusantur.

XII. Altera causa quæ à jejunio excusat, est dispensatio, quam Superiores Ecclesiastici impetiri valent. Medici nullo modo dispensare queunt, sed solum judicium proferre, quod infirmitas, vel debilitas grave noverunt inferat, nisi jejunium solvatur. Non enim que libet difficultas, vel capitis dolor sufficiens est dispensandi causa. Sed plurimi ex medicis potissimum in causa sunt cur jejunia passim violentur: isti enim, ut auram popularem aucupentur, & multiplicem clientum turbas, omnibus, & præcipue nobilibus, adulantur, & attestationem pro dispensatione offerunt etiam non quaesiti. Causas justæ dispensationis alibi explicabo.

XIII. QUÆST. VIII. *Quenam opera comitari jejunia Christianorum debent?* RESP. Jejunium Christianorum officium virtutis est. Quare primum omnium abstinendum à peccatis est. *Declina à malo, & fac bonum.* Gravia, & difficillima sunt plurimis Christianis jejunia, quia cum anima onusta sit peccatorum pondere, fructum, & dulcedinem peccatorie non gustant. *Ece* (inquit Isai. cap. 48.) *in die jejunii vestri invenitur voluntas vestra.* Mundata anima à peccatis exercere debent Christiani virtutum officia, præsertim elemosynam, orationem, & infortunum visitationem. Totam ferè dissertationem insumpsi in resolvendis casibus, in dirimendis quæstionculis, quæ inutiles, & ineptæ forent, nisi necessitas vindicanda veritatis ad id urgeret. Patres omnes eo studia sua conferunt, ut juniorum observantiam suadeant, & virtutum, præsertim elemosynæ, & orationis officia inculcent. Et hæc est optima differendi ratio. Verum eo infelicitatis devenit ætate nostra tradendæ morum Theologicæ

logiæ ratio, ut tota litigiola, sophistica, & pugnantissima sit, quæ villigatores, & argutatores efficiat lectores, minime vero humiles, & exactos observatores. Hoc sæpius indicavi, & milies repetam. Vide plura tom. 5. lib. 2. dif. 2. cap. 27. & 28.

DISSERTATIO III.

De tertio, & quarto præcepto Ecclesiæ, nempe annuæ confessionis, & paschalis communionis.

CAPUT I.

Revenfentur propositiones damnatæ.

I. **Q**UI facit confessionem voluntariè nullam, satisfaciit præcepto Ecclesiæ. Est 14. ex damnatis ab Alex. VII.

II. *Qui habuit copulam cum soluta, satisfaciit confessionis præcepto, dicens, commisi cum soluta grave peccatum contra castitatem, non explicando copulam.* Est 25.

III. *Præcepto communionis annuæ satisfiit per sacrelegam Domini manducationem.* Est 55. Innocentii XI.

CAPUT II.

Ecclesiæ præceptum editit, quod per se obligat omnes fideles ad peccatorum confessionem singulis annis.

I. **I**nnocentius III. Pontifex Summus in Concilio generali Lateranensi IV. anno 1215. hunc edidit canonem. *Omni utriusque sexus fidelis, postquam ad annos discretionis pervenerit, omnia sua scelus peccata confiteatur fideliter saltem semel in anno proprio Sacerdoti, & injunctam sibi penitentiam studeat pro viribus adimplere, suscipiens reverentur ad minus in Pascha Eucharistie Sacramentum nisi forte de consilio proprii Sacerdotis ob aliquam rationabilem causam ad tempus ab ejus perceptione duxerit abstinendum: alioquin, & etiam ab ingressu Ecclesiæ arceatur, & moriens Christianus careat sepultura.* Hoc Concilii Lateranensis statutum confirmavit Tridentina Synodus sess. 14. can. 8. his verbis: *Si quis dixerit confessionem omnium peccatorum, qualem Ecclesiæ servat, esse impossibilem, & traditionem humanam à pii abolendam, aut ad eam non teneri omnes, & singulos utriusque sexus Christianos, juxta magis Concilii Lateranensis constitutionem, semel in anno, & ob id suadendum esse Christianis ut non contineantur tempore Quadragesimæ anathema sit.*

II. Hoc præceptum astringit non Catholicis modo, verum etiam hæreticos, illos proximè, istos remotè, quatenus tenentur reconciliari Ecclesiæ, ut ab excommunicatione soluti fiant Ecclesiæ membra. Præceptum enim astringit omnes baptizatos, atque adeo etiam hæreticos, qui valde baptizati sunt.

III. Vi istius præcepti fideles obstringuntur confiteri peccata mortalia tum externa, tum in-

terna Sacerdoti, ut omnes Theologi fatentur, & Tridentinum definitivè sess. 14. cap. 5. his verbis. *Ex his colligitur oportere à penitentibus omnia peccata mortalia, quorum post diligentem sui conscientiam, conscientiam habent, in confessione recenseri, etiam si occultissima illa sint.* Præceptum hoc mortalia, scilicet venialia comprehendit. Qui nullum mortale per totum annum perpetraverit, esse non obnoxius huic præcepto? Fusè disputant auctores hac de re; sed inutilis disputatio est. Quoniam qui abstinet à mortalibus, plurius in annum confitetur, & evanescit dissidium. Utcumque autem res se se habeat, fidelis qui vi præcepti tenetur suscipere communionem paschalem, debet se siltere Confessario, eique manifestare conscientiam suam.

IV. QUÆST. I. *Qua anni parte obligat hoc præceptum?* RESP. Communior sententia docet obligare semel in anno, nulla anni parte designata, Petrus Soto auctor gravissimus leth. de Confess. defendit præceptum istud in determinata anni parte obligare, nempe in Quadragesima, & in Paschate. Hæc secunda sententia proximè fidelium spectat, qui scripta cum in Paschate communicare debeant, confiteri etiam solent. Itaque si præceptum absolute spectetur, semel in anno confiteri jubet, nulla determinata anni parte; si vero simul cum paschali communione accipiatur, in Quadragesima, & in Paschate executioni demandatur. Annus vero computatur à Paschate ad aliud Pascha. Si per integrum annum quis confessus non fuerit, tenetur cum primùm commode potest confiteri, ut communis, & verè sententia docet. Qui prævidet infra annum se impediendum fore, tenetur prævenire confessionem. Qui confessus est omnia peccata quæ memorie occurrunt, si postea recorderet peccati mortalis oblii, tutius erit intra annum illud confiteri, licet plures negent. Idem dicendum de eo qui propter justam causam scienter omittit. Tenetur enim cum primùm commode potest illud confiteri. Quoniam præceptum totum annum respicit, & qui non potest in una anni parte, tenetur in altera parte illud implere.

V. QUÆST. II. *An præceptum impleretur per confessionem invalidam?* RESP. Adfirmant olim nonnulli, quorum opinio damnata est ab Alex. VII. in hac thesi: *Qui facit confessionem voluntariè nullam, satisfaciit præcepto Ecclesiæ.* Qui facit confessionem voluntariè nullam, non suscipit sacramentum. Præceptum autem divinum jubet, ut suscipiatur Sacramentum. Præceptum vero Ecclesiasticum determinat ut suscipiatur semel in anno.

CAPUT III.

De illis qui huic præcepto subiecti sunt, & de causis excusantibus.

I. **Q**UÆST. I. *Quo grati anno tenentur pueri confiteri?* RESP. Communis, & verè sententia docet, cum primùm itis affulget rationis lumen, quod circiter septennium contingit.

Pu-

Præsentia tamen, & patientia Parochis, & Confessoribus opus est ut discernatur quandam pueri isti apertus ad præceptum implendum. Plures tum patresfamilias, tum Parochi, & Confessarii negligentes sunt in hac puerorum instructione. Cæteri quoque fideles omnes sive viri, sive famulæ, sive senes, sive iuvenes huic præcepto subiecti sunt, nemine, neque ipso Summo Pontifice excepto.

II. QUÆST. II. *Quanam sunt cause ab hoc præcepto excusantes?* RESP. I. Est impotentia physica, quando omni adhibita diligentia Confessarius reperiri nequit. Impotentia quoque moralis, quando nempe absque gravissimo incommodo reperiri Confessarius non potest. Regula præcisa huiusmodi impotentie moralis præscribi nequit, licet unicus, & alterius diei excusabitur puellam, sive senem. Quare prudentis arbitrio hoc relinquitur. Vix hoc accidere potest in regionibus nostris, ubi Confessarii abundant.

III. Grave periculum famæ, honoris, vel fortunæ excusat quoque ab istius præcepti observantia; quia lex ecclesiastica cum tanto periculo non obstringitur. Detrimentum tamen famæ, vel honoris, quod subito debet apud Confessarium, qui de te optimam conceperat opinionem, te non excusat a præcepto implendo.

IV. QUÆST. III. *Fideles qui ignorat idioma Confessarii, tenentur confiteri per interpretem?* RESP. Negat communis, & vera sententia, præceptum ecclesiasticum obligare cum tanto onere. In articulo verò mortis divinum præceptum urgere etiam per interpretem ad confessionem mihi videtur valde probabile, & est doctrina S. Thomæ in *suppl. q. 9. art. 3. ad 2.* Immo probabilis mihi videtur Sacerdotem in peccato mortali existentem, & volentem celebrare præcepto divino obstringi ad confessionem per interpretem prudentem, & probum, si adit. Scio plurimos Theologos oppositum docere; sed ratio quam præferunt, non videtur convincere. Supplendum, inquit, est per contritionem iustificantem. At isti ipsi Theologi docent contritionem donum esse ad eorum, ut nolint eam esse necessariam ad confessionem: & nunc illam obviam omnibus perhibent. Detrimentum famæ quod opponitur, nullius est momenti. Nam æque interpres, ac Confessarius sigillo sacro obstringuntur. Quid quod communiter homines sua peccata communicant aliis, nulla urgente necessitate? Et ut in tuto collocent salutem suam, divinumque præceptum implent, famæ detrimentum opponunt? Verum hoc raro contingit: Idcirco longiorum non postulat discussionem.

V. Mutus, qui nequit voce, debet per nuntium, aut scripturam confiteri, ut probabilior, & communior sententia docet.

VI. QUÆST. IV. *Quæ poenæ impostæ sunt amittentibus implere præceptum annuæ confessionis?* RESP. Jure communi nulla poena imponitur ipso facto incurrenda. Nam in cap. *Utriusque sexus* solum æreant transgressores ab ingressu Ecclesiæ, & ab ecclesiastica sepultura post iudicium sententiam. Plures tamen Episcopi in suis

diocesis ferunt excommunicationem ipso facto incurrendam in transgressores huius præcepti, vel utriusque, confessionis, & communionis. Quam excommunicationem incurrit etiam illi qui faciunt confessionem voluntariè nullam. Pueri tamen ante annum decimum omittentes hoc præceptum excommunicationem non contrahunt. Huic excommunicationi subiecti sunt metretices, quia tenentur se convertere.

CAPUT IV.

De communione paschali.

I. QUÆST. I. *Daturne præceptum communionis paschalis?* RESP. Adfirmant omnes catholici, latumque est in Concilio Lateranensi cap. *Utriusque sexus*. Hoc præceptum obligat solos fideles baptizatos. Hæretici huic præcepto subditi sunt, quatenus redire in Ecclesiam sinum astringuntur. Antiquitus infantes statim post Baptisma sacram recipiebant Eucharistiam; & hæc disciplina, quæ pluribus obituæ sæculis, solum post XIII. penitus exolevit.

II. In præsentia disputant Theologi, quo anno ætatis accedere pueri ad communionem teneantur. P. Suarez cum pluribus aliis designat annum duodecimum. Quia Sacramentum Eucharistiæ dignius esse Sacramento Poenitentiae: & hoc præ illo magis necessarium est. Verum mihi probabilis videtur tempus illud quod opportunum iudicatur pro confessione, aptum esse pro communione. Immo facilius suadet infanti adoratio, & fides Eucharistiæ, quam intrinsecus pro confessione peragenda. Conceptionem doloris, & firmi propositi non adeo facile infantes percipiunt. Quare si circiter septennium, vel octennium iudicantur habiles pro confessione, habiliores erunt pro communione. Accedit quod hæc nostra sententia perspicue eruitur ex Concilio Lateranensi, & Tridentino, & Catechismo Tridentino part. 2. n. 63.

III. QUÆST. II. *Quis anni parte urget hoc præceptum?* RESP. Ecclesiæ initio communio quotidiana erat: deservescente fidelium charitate fuit trina, & tandem unica sub præcepto. Tempus præcepti istius implendi est paschale, ut ex Lateranensi colligitur: *Ad minus in Pascha*. Paschalis nomine quindecim dierum spatium comprehenditur. De consilio tamen Confessarii ultra tempus paschale differri observantia huius præcepti potest, ut omnes fatentur. Quare si Confessarius non deprehendit penitentem satis dispositum pro obtinenda absolute, differre illam potest donec eundem ex certis moraliter signis contritum agnoscat. Qui verò absque consilio Sacerdotis omisit communionem sive ex impotentia, sive ex malitia, sive ex oblivione, cum primum potest, implere communionis paschalis præceptum astringitur, ut communior, & probabilior sententia docet.

IV. QUÆST. III. *An qui prævidet se non posse infra intervallum paschale communionem suscipere, teneatur illum anticipare?* RESP. Negant

Suaz.

DISSERTATIO IV.

De Decimis quinto Ecclesiæ præcepto impositis.

CAPUT I.

Decimarum notio, origo, & solvendarum obligatio.

I. QUÆST. I. *Quid sit Decima, & quam earum origo?* RESP. Decima est illa fructuum pars quæ quotannis Ecclesiæ Ministris solvitur. Decima nuncupatur, quia est omnium bonorum mobilium, sive fructuum jure quæstorium pars decima. Decimarum origo quamcumque legem scriptam antecedit. Abraham quippe ante legem Mosaycam decimas solvit Sacerdoti Melchisedech. Lex enim ipsa naturalis suggerit alendos esse Sacerdotes divino cultui applicatos, & pro populo apud Deum precantes, & intercedentes peccatorum remissionem. Lex autem positiva, seu scripta definit hanc alimentorum quantitatem debere esse decimam bonorum mobilium partem.

II. QUÆST. II. *Quæ sunt decimarum generalia?* RESP. Tribuntur communiter in reales, personales, & mixtas. Reales, seu prædiales solvuntur de fructibus prædiorum, agrorum, vinearum, pratorum, hortorum, arborum, domorum locatarum, silarum, Prædia, alia quæ semper fuerunt culta; alia quæ vocantur *novalia*, quæ nempe ex hominum memoria ante culta non fuerunt. Personales sunt quæ solvuntur ex bonis propria industria, pura militia, negotiatione, scientia, officio, & quavis alia arte acquisitis. Mixtae partim reales sunt, partim personales. Prædiales dividuntur in majores, quæ de frumento, vino, & oleo solvuntur; & in minores, quæ de vitulis, agnis, pullis, butyro, caseo, leguminibus, & horum fructibus offeruntur. Tandem alia *ecclesiastica*, quas ministris Ecclesiæ pro eorum sustentatione populus solvit; alia *laicales*, quæ ex confessione Ecclesiæ à laicis percipiuntur.

III. QUÆST. III. *An jure tantum ecclesiasticæ decimæ in lege gratia solvantur?* RESP. Sermo est de decimarum quantitate, quam Canonistæ aliquid contendunt esse juris divini. Quam opinionem omnino falsam improbant Theologi plures defendentes hanc quantitatis determinationem esse juris ecclesiastici. Quamobrem consuetudina abrogari potest debitum decimarum, si alia via provium ministris Ecclesiæ esset. Quia cessante titulo, cessat debitum. Titulus decimarum est sustentatio ministrorum. Ergo si aliud ministris haberent unde viverent, jam cessaret titulus decimarum. Verum hoc nunquam evenit. Consuetudo dumtaxat obtinet quod decimæ solvantur ex his rebus, non item ex aliis.

IV. QUÆST. IV. *Quanam solvere decimas debent?* RESP. Omnes fideles baptizati vi juris communis per se loquendo, nisi aliquo fruantur privilegio, ad solvendas decimas astringuntur.

Heins.

Suarez, Azorius, Reginaldus, Gherius, Leander, & alii apud ipsum. Contraria sententia mihi probabilior est. Quoniam dum præceptum in primis jubet substantiam actus, deinde circumstantiam ejusdem, si utrumque impleri nequit, saltem ponenda est actus substantia. Porro quod primum imponit mandatum, est communitio semel in anno. *Nisi mandaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis*. Secundario verò prescribit circumstantiam temporis paschalis. Ergo qui prævidet non posse se hanc circumstantiam exequi, tenetur prævenire, & anticipare communionem, ut observee substantiam, & quod primum præceptum imponit. Idem dicitur est de præcepto annuæ confessionis. Similiter qui prævidet circa meridiem impediendum fore ab audiendo Sacro, tenetur cum potest fugio mane Sacrum audire.

V. QUÆST. IV. *An qui indignè communicant, hoc præceptum implent?* RESP. Sententia adfirmans damnata ab Alex. VII. fuit, ut patet ex thesi supra scripta.

VI. Excommunicati, & interditi excusantur à sumptione Eucharistiæ, dummodo ipsi in causa non sint cur à censuris non absolvantur. Si autem ipsi sua contumacia obicem ponunt ne absolvantur, tunc ipsi peccant contra hoc præceptum.

VII. Quilibet parochianus tenetur in sua propria parochia communionem sumere, aut alibi de licentia proprii Parochi. Sacerdotes tamen celebrantes in quacumque Ecclesia implent hoc præceptum. Regulares, & in mortis articulo, & in tempore paschalis suis familiaribus, & servitoribus in suis Monasteriis, & locis à Parochorum jurisdictione exemptis administrare valent Eucharistiam. Item contendunt nonnulli, posse Regulares tempore Paschalis secularibus administrare Eucharistiam pro præcepto implendo, & adducunt privilegia Nicolai V. & Julii II. Sed privilegia hæc commentitia mihi sunt, nec in Bullariis reperiantur. Idcirco rejicienda omnino sunt tanquam praxi universali contraria; sicuti rejicienda est opinio docentium, in articulo mortis posse Regulares administrare laicis Eucharistiam per modum Viatici. Allegata quippe privilegia Pauli IV. apocrypha sunt. Solum Parochi deficientes, Regulares, & singuli Sacerdotes administrare in articulo mortis viaticum fidelibus valent.

VIII. Advenæ, & peregrini qui ad proprias Parochias redire nequeunt, Paschalis tempore satisfaciunt præcepto communionis paschalis in quacumque Ecclesia sive Regularium, sive aliorum Sacerdotum, si suscipiant Eucharistiam à Sacerdotibus facultatem habentibus illam administrandi: Plura alia dicuntur de Sacramentis Poenitentiae, & Eucharistiæ.

Heine infideles, Turcæ, Judæi, cæterique qui baptizati non sunt, decimarum oneri non subiciuntur, si sermo sit de decimis personalibus. Nam si infideles prædia possiderent in provinciis subiectis Principibus christianis, decimas pendere tenerentur, quæ talia prædia consequuntur. Summus Pontifex, & Episcopi decimas personales solvere non tenentur. Pontifices verò solvere decimas prædiales tenentur de illis terris, & fundis, quos possident titulo patrimonii privati temporalis. Quoniam onus istud reale est prædiis annexum, solvendum illis Parochis intra quorum territorium prædia constituta sunt. Idem potiori jure dicendum de Episcopis est. De prædiis Episcopatus solvere decimas non debent, sed solum de prædiis quæ titulo hereditatis possident. Idem quoque dicendum de Parochis, & Curatis est. Clerici simplices tenentur decimas solvere non personales, tum reales. Quoniam decimæ personales debentur ratione sacramentorum quæ Clerici à Parochis suscipiunt. Duplici titulo lucrati Clerici valent, nempe spiritali Missam celebrando, aut defunctorum cadavera sepeliendo, &c. & de his solvere decimas non astringuntur, & temporalis, seu profano, & de his quæ hac industria lucrantur, offerre decimas tenentur. Pauperes gravi, vel extrema necessitate laborantes à decimarum solutione liberi sunt. Qui verò sunt in communi paupertate, non eximuntur à decimarum solutione, sicut non liberantur à pendendo Regi tributo. Cavendum autem est ne effingatur paupertas gravis ubi non est.

V. Regulares vi suorum privilegiorum exempti sunt à solvendis decimis non solum de novallibus, sed etiam de aliis terris ante, & post Concilium Lateranense acquisitis, propriisque sumptibus cultis, ut communis sententia docet, & aperte declaratum est in textu cap. *Audientiam*. De terris verò traditis colonis colendis solvere decimas tenentur, dum coloni propriis sumptibus terras excolunt. Contendunt Salmanticensis, exemptos esse Regulares etiam à pendendis decimis de illis prædiis quæ ipsi Religiosi conducunt, aut in emphyteusim accipiunt, propriisque sumptibus, aut manibus excolunt, & adducunt ex Garcia privilegium Martini V. cuiusdam Ordini concessum, & per communicationem ad cæteros Ordines ampliatum. Hæc communicatio utpotè odiosa, & noxia juri Parochorum, rejicienda est. Quare dicta opinio Salmanticensium, & aliorum plurium non mihi videtur vera.

CAPUT II.

De quibus rebus decimæ tam personales, quam prædiales, quove tempore solvi debeant.

I. QUÆST. I. De quibus lacris solvenda decimæ personales sunt? RESP. De omnibus proventus per industriam acquisitis decimæ solvenda vi juris communis sunt, ut omnes Canonice, & Theologi docent. Quare omnes

mercatores, milites, advocati, notarii, iudices, venatores, piscatores, artifices, famuli, & ancille, de lucris, & mercede acquisita ad decimas tenentur. De turpi verò lucro, ut de meretricio, Ecclesia non recipit decimas, ne videatur peccato consentire.

II. Recensita decimæ, quæ vi juris communis debentur, vi oppositæ consuetudinis omnes abrogatae sunt, & nullibi jam solvuntur. Si aliqui tamen solvantur, patriæ mos servandus est.

III. QUÆST. II. De quibus rebus decimæ prædiales solvenda sunt? RESP. Vi juris communis Ecclesiæ decimæ debentur de omnibus terræ fructibus, etiam de pratis, de piscibus, de lino, canape, de auri, argenteque fodinis, de proventibus domorum, molendinorum, cibilariorum; verum hodie de his omnibus, aliisque decimæ non penduntur. Quare consuetudo patriæ consuetudo servanda est.

IV. QUÆST. III. An peccent qui decimas non solvant? RESP. Solutio decimarum, quibus aluntur Ecclesiæ ministri, est actus justitiæ, & quantum Deo offeruntur, est actus Religionis. Quare qui easdem defraudant, peccant tum contra justitiam, tum contra Religionem.

V. QUÆST. IV. Latente sunt aliqua peccata contra defraudantes decimas? RESP. Latam esse penam excommunicationis, quam ipso facto incurrit, docet Rebuffus, cujus opinio falsa est, ut ex Tridentino sess. 25, c. 12, colligitur. Qui decimas aut subtrahunt, aut impediunt, excommunicantur; nec de hoc crimine, nisi plena restitutione facta, absolvantur. Non ergo decimarum defraudatores sunt ipso facto excommunicati, sed excommunicari jure valent. Huic enim penæ contumacia præire debet. Qui fructus non decimatos furatur, ad restitutionem tenetur, sicut, & illi qui comburunt fegetes, cæterosque fructus terræ.

VI. QUÆST. V. Quibus Ecclesiis, & personis solvenda decimæ sunt? RESP. Olim solvabantur cæteri clericorum, quorum distributor erat loci Episcopus, qui Ecclesiæ ministris easdem distribuerebat. Facta bonorum distributio, jure communi hodierno solis Parochis decimæ debentur. Olim Episcopi quarta debebatur, sed vi juris hodierni nulla decimarum portio Episcopis solvitur. Quando verò prædia non sunt, alicui Ecclesiæ adnexa, vel sunt adnexa Ecclesiæ Cathedrali cujus Parochus sit ipse Episcopus, tunc huic solvenda decimæ sunt.

VII. Ut paucis rem perscringam, fideles diligentes, & prompti sint in decimis reddendis juxta consuetudinem hodiernam consuetumque patriæ, ut mercedem à Deo recipiant, qui in premium etiam temporale terras fecundabit, ut cap. 3. Malachias Propheta spondet. *Inferate omnem decimam in horreum, & sit vobis in domo mea: & probate me super hoc, dicit Dominus, si non aperuerit vobis cataractas caeli, & effuderit vobis benedictionem usque ad abundantiam, & increpabo pro vobis devaranem, & non corrumpet fructum terræ vestræ: nec erit sterilis vinea in agro, dicit Dominus.*

LIBER VIII.

DE OFFICIIS HOMINUM, SEU DE ACTIBUS humanis, atque de lege tum naturali, tum positiva: item de vitiiis, & peccatis.

DISSERTATIO I.

De Officiis hominum.

CAPUT I.

De officiis voluntariis, & liberis.

I. QUÆST. I. Quid sit officium voluntarium? RESP. Est actus à principio intrinseco procedens cum cognitione finis. Primæ particulæ distinguunt motum voluntarium à motu per vim, aut per artem producto, seu à motu violento, & artificiali, qui à principio extrinseco proficiscitur. Ultimæ particulæ cum cognitione finis prescè accipiendæ sunt prout cognoscitur finis ut finis, seu ut bonum movens voluntatem, & ut respectum explicans ad mediorem proportionem cum eodem fine. Heine actiones brutorum non sunt voluntariæ: quia licet ab intrinseco manent, carent tamen cognitione comparate finem cum mediis.

II. QUÆST. II. Quotplex voluntarium? RESP. Multiplex. Aliud in actu, quod est actio ipsa egrediens à principio intrinseco cum cognitione finis; aliud in potestate, quatenus in voluntate continetur. Tribuitur deinde voluntarium in effectu, quod à voluntate immediate producitur; & in imperato, quod voluntate imperante ab aliis potentiis efficitur. Rursus voluntarium aliud directum, quod voluntatis reali influxu producitur; aliud indirectum, seu interpretativum, quod ex omissione, qua non impedit quis, cum possit, & teneatur, resultat. Tandem voluntarium aliud perfectum; aliud imperfectum; aliud necessarium, aliud liberum. Necessarium duplici ex capite oritur: aut ex perfectissima cognitione summi boni clarè visi, & possessi, ut est amor beatorum; aut ex imperfectissima apprehensione finis, ut est brutorum appetitus necessaria, & imperfectè voluntaria.

III. Omissio non est voluntaria absque omni actu voluntatis vel præcedente, vel comitante. Ut omissio sit vitiosa, antecedit præceptum seu debitum illam evitandi oportet. Absque præcepto tamen voluntaria esse potest, & meritoria, ut patet in omissione nubendi, vescendi cibis delicatioribus, aliisque similibus.

IV. QUÆST. III. Quod sint involuntarii causas? RESP. Quatuor. 1. Violentia, 2. metus, 3. concupiscentia, 4. ignorantia. Violentia patet involuntarium, cum vis extrinseca inferatur. Duo requiruntur ad violentiam: alterum quod principium vim inferens sit extraneum; alterum quod qui vim patitur, resistat: si enim indifferens esset, vim non pateretur.

QUÆST.

minus exercituum. Et beatus vos dicit omnes gentes: eritis enim vos terra desiderabilis, dicit Dominus exercituum. Peccant fideles decimarum solutionem omitentes; sed gravius peccant Ministri Dei quoties eisdem decimis abutuntur; quoties quod victui, & vestitui superest, non distribuunt pauperibus.

CAPUT III.

De Primitiis.

I. Multiplex primitiarum significatio. 1. Temporis initia prodit, ut inquit Rom. 8. S. Paulus: *Nos ipsi primitias spiritus habentes.* 2. Dignitatem quandam præfert, & peculiarem bonitatem, ut fructus terræ selectiores, & præstantiores. Primitiæ de quibus nunc sermo est, sunt primi fructus agrorum, & arborum, qui Deo offeruntur, de quibus S. Thomas 2. 2. q. 86, fuse loquitur.

II. Primitiæ à decimis distinguuntur, quod hæc in Ministrorum Ecclesiæ sustentationem, & pauperum subsidium exhibentur; illæ verò in grati animi argumentum pro acceptis beneficiis Deo offeruntur.

III. Omnes ferè gentes naturali lumine inspectæ aliquid frugum Deo offerre in more habent, ut advertit Angelicus *loc. cit. art. 4.* In veteri lege fuit præceptum à Deo impositum filiis Israël de primitiarum oblatione, aperta Scripturam testimonia declarant, ut habetur Exod. c. 22, & 23.

IV. In lege gratiæ jus divinum non imponit solutionem primitiarum: fuit olim præceptum ecclesiasticum, sed nunc consuetudine abrogatum est experientia teste.

V. Oblatio ad Deum relata comprehendit sacrificium, decimas, primitias, cæque res omnes quas fideles spontè in divinum cultum conferunt. Quæ verò liberaliter Dei Ministris donantur in sustentationem, oblationes propriè nuncupantur. Oblationes quæ à fidelibus fiunt, soli Parocho debentur, sive fiant intra, sive extra Ecclesiam. Similiter oblationes factæ sacris imaginibus in facellis aliquibus pertinent ad Parochum illius parochiæ in qua sunt imagines. Item si imago sit depicta in pariete alicujus domus, per quam patrare Deus miracula veller, oblationes eidem factæ ad Parochum attinent. Si plura de primitiis scire cupis, consulte S. Thom. *loc. cit. & tom. 5. Theol. Christ. lib. 3. diff. 2.*